

Sygn. akt I ACz 133/14

Sygn. akt I ACz 134/14

POSTANOWIENIE

Dnia 7 maja 2014 roku

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Wiesława Kaźmierska (spr.)

Sędziowie: SA Danuta Jezierska

SA Edyta Buczkowska-Żuk

po rozpoznaniu w dniu 7 maja 2014 roku w Szczecinie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa L. N.

przeciwko Skarbowi Państwa – Prezesowi Sądu Rejonowego wŚ.

o zapłatę

na skutek zażaleń powoda

na postanowienia Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 13 września 2013 roku oraz z dnia 16 października 2013 roku, sygn. akt I C 607/13

p o s t a n a w i a:

I. **oddalić oba zażalenia;**

II. **zasądzić od powoda L. N. na rzecz pozwanego Skarbu Państwa – Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 3.600 (trzy tysiące sześćset) złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowym.**

D.Jezierska W. Kaźmierska E. Buczkowska-Żuk

Sygn. akt I ACz 133/14

Sygn. akt I ACz 134/14

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 13 września 2013 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie odrzucił pozew L. N. przeciwko Skarbowi Państwa – Prezesowi Sądu Rejonowego w Ś.o zapłatę.

W uzasadnieniu Sąd wskazał, iż zachodzi tożsamość roszczeń, w myśl art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c., zarówno w sprawie I C 534/10, jak i w sprawie I C 199/13, a także w niniejszej sprawie, ponieważ powód powoływał te same okoliczności faktyczne we wszystkich wskazanych sprawach i wystąpił z tym samym żądaniem odszkodowania. W sprawie I C 534/10 powód domagał się zasądzenia kwoty 555.534,15 złotych. W sprawie I C 199/13 powód podnosił, że nie dochodzi sumy 555.534,15 złotych, ponieważ nie uzyskałby jej w toku egzekucji, lecz dochodzi jedynie części swojego żądania. Natomiast w niniejszej sprawie powód domagał się zasądzenia kwoty 250.000 złotych jako „roszczenia

częściowego”, ale z okoliczności podniesionych przez powoda zdaniem Sądu wynikało, że roszczenie dotyczy tych samych zdarzeń, a co za tym idzie, tego samego odszkodowania, którego dochodził w wymienionych sprawach. We wszystkich wymienionych sprawach powód zgłaszał żądanie pieniężne odszkodowawcze i jako podstawę faktyczną swojego żądania wskazywał niezgodne z prawem, w jego ocenie, wykreślenie hipotek z ksiąg wieczystych. Skoro w sprawie I C 534/10 powód powoływał się na powstanie szkody, wskutek wykreślenia hipotek, w postaci skutków negatywnych dla niego jako wierzyciela, i skoro w sprawie I C 534/10 dochodził równowartości wierzytelności zabezpieczonej 32 hipotekami przymusowymi, to Sąd wnioskował, że dochodząc części tej sumy w niniejszej sprawie występuje z takim samym żądaniem w sensie materialnoprawnym. Również podstawa prawna żądań powoda we wszystkich wymienionych sprawach jest w ocenie Sądu identyczna. Sąd nadto argumentował, odnosząc się do wysokości roszczenia powoda określanego w każdej sprawie inną kwotą, że „częściowość roszczeń” nie powoduje, że roszczenia te stają się innymi roszczeniami. Sąd uznał również tożsamość podmiotów w tych sprawach.

Natomiast postanowieniem z 16 października 2013 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie uzupełnił ww. postanowienie z 13 września 2013 r. przez rozstrzygnięcie o kosztach procesu w ten sposób, że istniejącą treść postanowienia opatrzył punktem 1 i dodał punkt 2 w brzmieniu: przyznać Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa od powoda L. N. kwotę 7.200 złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego. W uzasadnieniu postanowienia wskazano, iż wniosek pozwanego o uzupełnienie postanowienia okazał się słuszny. Co prawda postępowanie w niniejszej sprawie nie zakończyło się merytorycznym rozstrzygnięciem, jednakże zapadło rozstrzygnięcie kończące sprawę. Wysokość wynagrodzenia pełnomocnika pozwanego ustalono zaś na podstawie § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).

Powyższe postanowienia zaskarżył powód, domagając się ich uchylecia. Skarżący argumentował, że podstawa faktyczna niniejszego powództwa jest odmienna od podstawy faktycznej powództw w sprawach o sygn. akt I C 534/10 i I C 199/13. Jego zdaniem błędnie Sąd przyjął, że zdarzeniem sprawczym, z którym powód wiąże w tej sprawie powstanie szkody, są prawomocne postanowienie Sądu Okręgowego w Szczecinie z 28 września 2007 roku i zarządzenie Sądu Rejonowego z 19 lutego 2008 roku. Zbieżny jest jedynie skutek w postaci wykreślenia hipoteki. Natomiast powód przekonywał, że podstawą faktyczną obecnego pozwu jest zaniechanie wykonania wniosku ówczesnego pełnomocnika o wpisie hipoteki na podstawie nakazu zapłaty. Argumentował, iż odmienne są zdarzenia sprawcze wywołujące szkodę, strony oraz żądania.

W odpowiedzi na zażalenie pozwany wniósł o jego oddalenie w całości i zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zażalenia wywiedzione przez powoda nie zasługiwały na uwzględnienie.

Na wstępie wypadało zaznaczyć, iż sposób rozstrzygnięcia zażalenia na postanowienie z 16 października 2013 r., którego przedmiot stanowiło uzupełnienie postanowienia z 13 września 2013 r., był wprost uzależniony od oceny zasadności tego orzeczenia Sądu Okręgowego o odrzuceniu pozwu.

Przypomnieć wobec tego należy, iż Sąd pierwszej instancji uznał niniejsze roszczenie powoda za tożsame z roszczeniem, o które sprawa jest już w toku między tymi samymi stronami, a mianowicie w Sądzie Okręgowym w Szczecinie pod ówczesną sygn. akt I C 534/10 (a dodatkowo również w sprawie I C 199/13, w której pozew został jednak odrzucony z tożsamyh względów).

Zgodnie z przepisem art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. sąd odrzuci pozew jeżeli o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi stronami sprawa jest w toku albo została już prawomocnie osądzona.

Odnośnie wymogu „tożsamości stron” wskazać trzeba, iż bez względu na ilość oraz rodzaj pozwanych jednostek organizacyjnych Skarbu Państwa (staciones fisci), w sprawie występuje zgodnie z art. 67 § 2 k.p.c. tylko jedna strona, jeden pozwany, którym jest Skarb Państwa. Powyższe oznacza, że ocena tożsamości podmiotowej stron, wedle art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c., w postępowaniach poddawanych analizie powinna opierać się na zbadaniu, czy w obu sprawach stroną jest Skarb Państwa. Ocena ta nie powinna zaś polegać na analizie, ile jednostek organizacyjnych Skarbu Państwa zostało w sprawie wskazanych, jako tych z których działalnością wiąże się dochodzone roszczenie. Niezależnie bowiem czy pozywany jest Skarb Państwa - Prezesa Sądu Rejonowego w Ś., czy Skarb Państwa – Prezes Sądu Okręgowego w S., to pozwanym pozostaje nadal Skarb Państwa jako jedna osoba prawna i zachodzi tożsamość podmiotowa strony pozwanej w sprawie niniejszej oraz I C 534/10. Przy tym o należytej reprezentację Skarbu Państwa w procesie w trybie art. 67 § 2 k.p.c. sąd jest obowiązany dbać z urzędu.

Przechodząc natomiast do oceny tożsamości roszczenia należy podkreślić, że tożsamość ta zachodzi wówczas, gdy sąd ma w obu sprawach orzec o tym samym, dysponując tymi samymi faktami, które mają spowodować ocenę tego samego żądania i kiedy rozstrzygnięcie jednej ze spraw oznacza rozstrzygnięcie także drugiej (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 1 czerwca 2011 r., II CSK 427/10, LEX nr 884996, i z dnia 4 października 2012 r., I CSK 100/12, LEX nr 1231300). Podstawą roszczenia w sensie prawa materialnego jest więc stosunek prawny, z którego roszczenie wynika, a w sensie proceduralnym - zespół okoliczności faktycznych, na które powód celem usprawiedliwienia roszczenia się powołuje i na których stwierdzenie składa dowody (zob. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 7 września 1933 r., I C 2923/32, OSN(C) 1934/4/220). Przedmiotowe granice zawisłości sporu wyznaczają żądanie udzielenia ochrony prawnej w sposób i w zakresie wskazanym w pozwie oraz podstawa faktyczna żądania (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2011 r., I CSK 451/10, LEX nr 798236). Ocena identyczności podstaw sporu powinna być więc oparta na okolicznościach faktycznych poddawanych pod osąd Sądu przez stronę powodową w obu porównywanych postępowaniach.

Podejmując to zagadnienie należy na wstępie wyjaśnić, iż Sąd Okręgowy w sprawie I C 534/10 wydał już wyrok i oddalił powództwo L. N. o zapłatę odszkodowania, a następnie Sąd Apelacyjny w Szczecinie wyrokiem z 8 marca 2012 r., sygn. akt I ACa 26/12, oddalił apelację powoda od tego orzeczenia. Z kolei Sąd Najwyższy po rozpoznaniu skargi kasacyjnej powoda od tego rozstrzygnięcia wyrokiem z 21 marca 2013 r. uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie i sprawę przekazał temu Sądowi do ponownego rozpoznania. Wreszcie zaś z urzędu jest Sądowi Odwoławczemu wiadomym, iż wyrokiem z 5 września 2013 r., sygn. akt I ACa 453/13, tutejszy Sąd Apelacyjny uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu w Szczecinie do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu tego wyroku powołano się zaś na stanowisko Sądu Najwyższego, które zawarł w ww. wyroku kasatoryjnym z 21 marca 2013 r., w którym wyraził wątpliwości co do stanowczego przesądzenia, że postanowienie Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 28 września 2007 r. nie było niezgodne z prawem w rozumieniu art. 417¹ § 2 k.c. W toku tego postępowania powód konsekwentnie łączył swoją szkodę z wykreśleniem hipotek, na skutek błędnych działań sądów.

W tej sytuacji Sąd Apelacyjny w pełni podziela stanowisko Sądu Okręgowego, iż w sprawie zachodzi przeszkoda procesowa w postaci zawisłości sprawy (lis pendens), skutkująca odrzuceniem pozwu. Poczynione w tej kwestii rozważania zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia Sąd Apelacyjny uznaje za prawidłowe, odpowiadające przepisom prawa oraz realiom spraw poddanych ocenie.

Analiza pism procesowych powoda, którymi inicjował on postępowanie – najpierw w toczącej się nadal sprawie I C 534/10 przeciwko Skarbowi Państwa – Prezesowi Sądowi Okręgowemu w S., a następnie w niniejszej sprawie przeciwko Skarbowi Państwa – Prezesowi Sądowi Rejonowego w Ś., przekonuje bowiem, że powód L. N. w obu tych sprawach domaga się odszkodowania związanego z wykreśleniem hipoteki przymusowej ustanowionej na zabezpieczenie jego roszczeń wobec Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w M.. Roszczenie swe opiera w istocie na działaniu Skarbu Państwa – czy to Sądu Okręgowego w S. czy to Sądu Rejonowego w Ś., który w ocenie L. N. bądź to nierzetelnie dokonał wpisu hipoteki, bądź następnie błędnie wydał postanowienie uchylające postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia, bądź to wreszcie (w sprawie I C 199/13) błędnie dokonał wykreślenia tej hipoteki przymusowej z księgi wieczystej. Powyższe zdaniem Sądu Apelacyjnego oznacza, że powód domaga się odszkodowania

związanego z działaniem sprawczym Skarbu Państwa – określonych sądów, a rozdzielenie tego roszczenia pomiędzy poszczególne jednostki organizacyjne, dochodzone w odrębnych postępowaniach, nie jest możliwe z uwagi na wyżej opisaną materialnoprawną zasadę jednolitości konstrukcji Skarbu Państwa.

Wykreślenie hipoteki może co prawda zostać wywołane różnymi zdarzeniami sprawczymi, co wyklucza wtedy tożsamość podstawy żądania. Zastrzec jednak należy, że taka sytuacja nie występuje w sprawie niniejszej oraz toczącej się I C 534/10 z powództwa L. N.. Wykreślenie każdej z hipotek było konsekwencją działania - jak utrzymywał sam powód - Sądu Rejonowego w Ś.i Sąd Okręgowego w S. w zakresie najpierw wpisu hipoteki na wniosek pełnomocnika powoda, następnie uchylenia zabezpieczenia i wykreślenia tej hipoteki. Zdarzenia te następowały po sobie, występując w jednym ciągu przyczynowo - skutkowym i stanowiły przejaw działalności Skarbu Państwa. Nie da się zatem wyodrębnić pojedynczych zdarzeń sprawczych, dokonanych przecież przez jednostki organizacyjne tej samej osoby prawnej - Skarbu Państwa, powodujących powstanie tej samej przecież szkody wskazywanej przez powoda, i domagać się zasądzenia odszkodowania w odrębnych postępowaniach bez narażenia się na zarzut oparty na przesłance *lis pendens* bądź *res iudicata*. Mamy zatem wciąż do czynienia z jedną i tą samą szkodą, której poniesienie powód próbuje wykazywać na różne sposoby, w obrębie jednakowych okoliczności faktycznych.

Nie można też tracić z pola widzenia, że zarówno w pozwie wniesionym w sprawie o sygn. I C 534/10, jak i w pozwie wniesionym w niniejszej sprawie, powód powoływał się na okoliczność złożenia 4.12.2000 r., w Sądzie Rejonowym w Świnoujściu wniosku o wpis hipoteki przymusowej łącznej w 32 księgach wieczystych, w oparciu o który następnie został dokonany wpis hipoteki, jak również fakt wydania 19.02.2001 r nakazu zapłaty oraz te orzeczenia obu Sądów, którymi hipoteki zostały ostatecznie wykreślone. Powyższe doskonale zatem obrazuje, że podstawa faktyczna obu roszczeń była taka sama. Okoliczność, że akurat w inicjowanej sprawie I C 607/13 L. N. akcentuje bardziej ten, a nie inny aspekt faktyczny swego roszczenia o zapłatę odszkodowania za tę samą szkodę, jako jego zdaniem mający znaczenie kluczowe, nie może być utożsamiana z odmienną podstawą faktyczną roszczenia. Sąd Apelacyjny pragnie dodać, iż skoro przecież postępowanie w sprawie o sygn. akt I C 534/10 jest nadal w toku, to z powodzeniem powód może w tamtym procesie przedstawić sądowi swoją argumentację, którą motywował powództwo w analizowanej sprawie, i zaakcentować te - jego zdaniem - doniosłe fakty pod kątem przyszłego jej rozstrzygnięcia. Niemniej nie zmienia to wniosku, iż w ramach powództwa wytoczonego w sprawie I C 534/10 powód już i tak powoływał się na te same okoliczności faktyczne. Nadto, w każdym z postępowań powód opiera swe roszczenie na odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkodę wyrządzoną określonym działaniem niezgodnym z prawem. Warto przy tym jedynie zaznaczyć, iż nawet samo wskazanie alternatywnej podstawy materialnej dochodzonego roszczenia procesowego, bez zmiany żądania i okoliczności faktycznych je uzasadniających nie stanowi przedmiotowej zmiany powództwa (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2009 r., V CSK 439/08, LEX nr 518121).

Najbardziej jaskrawym potwierdzeniem słuszności powyższego stanowiska Sądu Apelacyjnego, tożsamego ze stanowiskiem Sądu Okręgowego wyrażonym w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia, jest zaś znane z urzędu Sądowi Odwoławczemu twierdzenie samego L. N. zawarte w uzasadnieniu zażalenia wniesionego przezeń w sprawie o sygn. akt I C 617/13 (I ACz 161/14), w analogicznym przedmiocie, iż „oczywistym jest, że o ile zaspokoi w pełni swoje roszczenie w sprawie I C 534/10 bądź w sprawie I C 199/13, to zaniecha żądania odszkodowania w niniejszej sprawie I C 617/13”. Inaczej mówiąc, w ten sposób sam powód przyznaje, że *de facto* we wszystkich tych sprawach chodzi o tę samą szkodę, o te same okoliczności faktyczne, z których wywodzi swoje żądanie, czyli w rzeczywistości o to samo roszczenie, inaczej tylko motywowane pod kątem nacisku na poszczególne fakty w jednym łańcuchu przyczynowo-skutkowym.

Dodatkowo dostrzec należy, iż także odmienne kwoty roszczeń wskazane w obu sprawach powoda nie dyskwalifikują tożsamości powództwa, gdyż w istocie rzeczy żądanie w obu pozwach jest takie same. W judykaturze przyjmuje się, że różna wartość przedmiotu sporu może stanowić przejaw braku tożsamości przedmiotowej roszczenia, o ile powód - zamiast dochodzić jednym pozwem całego roszczenia materialnoprawnego, wynikającego z określonego stosunku prawnego - dochodzi tego roszczenia w częściach w kilku różnych pozwach (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 października 1966 r., II PR 123/66, OSNC 1967/12/219). Taka sytuacja w analizowanym przypadku bez wątpienia jednak nie występuje. L. N. w sprawie I C 534/10 domagał się bowiem zasądzenia kwoty odszkodowania stanowiącej

wyrównanie całej szkody jaką miał w ogóle ponieść, a dopiero pozwem późniejszym, złożonym w ocenianej obecnie sprawie zgłosił żądanie częściowe (wchodzące niewątpliwie w skład uprzednio zgłoszonego i już rozpoznawanego żądania). Tak więc jego roszczenie zawarte w sprawie I C 607/13 mieści się w żądaniu ujętym w pozwie inicjującym sprawę I C 534/10. Dodać w tym miejscu jedynie wypada, że lokal, z którym powód wiąże swe roszczenie w niniejszej sprawie, czyli do której to nieruchomości mógłby skierować egzekucję posiadanego tytułu egzekucyjnego (KW 37224), jest także wyszczególniony jako okoliczność faktyczna stanowiąca podstawę żądania w sprawie I C 534/10.

Z uwagi na powyższe zdaniem Sądu Apelacyjnego zachodziły zatem w niniejszej sprawie podstawy od stwierdzenia zawisłości sporu, stąd odrzucenie pozwu było w pełni uzasadnione i zażalenie powoda na to postanowienie Sądu Okręgowego na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. podlegało oddaleniu.

Podobnie niezasadne okazało się również zażalenie wywiedzione przez powoda na postanowienie tego Sądu z 16 października 2013 r. o uzupełnieniu tego wcześniejszego postanowienia o rozstrzygnięcie o kosztach procesu, przy zastosowaniu art. 351 § 1 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem, strona może w ciągu dwóch tygodni od ogłoszenia wyroku, a gdy doręczenie wyroku następuje z urzędu od jego doręczenia, zgłosić wniosek o uzupełnienie wyroku, jeżeli Sąd nie orzekł o całości żądania, o natychmiastowej wykonalności albo nie zamieścił w wyroku dodatkowego orzeczenia, które według przepisów ustawy powinien był zamieścić z urzędu.

Analiza dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy prowadzi do przekonania, iż ów termin został zachowany w rozpoznawanym przypadku, albowiem postanowienie z 13.09.2013 r. zostało doręczone Skarbowi Państwa w dniu 23.09.2013 r. (vide: zpo k. 51), a wniosek o uzupełnienie wyroku został złożony w dniu 07.10.2013 r. (vide: niewszyta koperta załączona do akt). Trafnie również ocenił Sąd pierwszej instancji, że zachodziły przesłanki do uzupełnienia wyroku, gdyż pozwany Skarb Państwa przed wydaniem orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, a ściślej – w odpowiedzi na pozew (k. 21-31), wnosząc m.in. o odrzucenie pozwu, złożył nadto kompletny wniosek o zwrot kosztów procesu. Natomiast powoda, którego pozew został odrzucony, należało traktować jako stronę przegrywającą proces w całości w rozumieniu art. 98 § 1 k.p.c. i tym samym był on zobowiązany do zwrotu kosztów procesu poniesionych przez wygrywającego sprawę pozwanego, które wyrażały się w kosztach zastępstwa procesowego przez profesjonalnego pełnomocnika. O wysokości tych kosztów w kwocie 7.200 zł decydowała zaś treść § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst jednolity Dz.U. z 2013 r. poz. 461), przy zastosowaniu nadto art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa (tekst jednolity Dz.U. z 2013 r. poz. 1150). Sąd odwoławczy nie dostrzegł przy tym argumentów, aby w niniejszym przypadku skorzystać z wyjątku statuowanego w art. 102 k.p.c., zgodnie z którym w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Nawet bowiem o ile po stronie powoda powstała szkoda na skutek niezgodnego z prawem działania Skarbu Państwa, to nie ma uzasadnienia dla niepotrzebnego angażowania sądów i pozwanego na skutek mnożenia przez L. N. kolejnych powództw o to samo roszczenie, które jest już przedmiotem innego toczącego się postępowania pod dawną sygn. akt I C 534/10.

Kierując się taką argumentacją Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c., oddalił również to zażalenie powoda.

O kosztach postępowania zażaleniowego należnych pozwanemu od powoda orzeczono zaś w punkcie II sentencji postanowienia, w oparciu o art. 98 § 1 i 3, art. 99 i art. 108 § 1 k.p.c. oraz art. 11 ust. 3 cyt. ustawy o Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa, a ich wysokość ustalono na podstawie § 6 pkt 7 w zw. z § 13 ust. 2 pkt 2 cyt. rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości.

D.Jezierska W. Kaźmierska E. Buczkowska-Żuk